

IDR

Romanian Diplomatic Institute

Studiu tematic nr. 36/2023

POLITICA EXTERNĂ
A UNIUNII
EUROPENE ȘI
EUROPENIZAREA ÎN
CONTEXTUL
INVAZIEI RUSEȘTI
DIN UCRAINA:
CAZUL RELAȚIILOR
UE – GEORGIA

Alexandru Ionuț Drăgulin

**POLITICA EXTERNĂ A UNIUNII EUROPENE ȘI
EUROPENIZAREA ÎN CONTEXTUL INVAZIEI RUSEȘTI
DIN UCRAINA: CAZUL RELAȚIILOR UE – GEORGIA**

Rezumat: Criza generată de invazia rusă a Ucrainei a potențat principiul democratizării prin europenizare și a evidențiat ipostazele multiple adoptate de Uniunea Europeană în relațiile sale externe. Democratizarea și aderarea la Uniunea Europeană sunt încă obiectivele principale de politică externă ale statelor ex-sovietice din Europa de Est. În iunie 2022, Republica Moldova și Ucraina au primit statutul de țări candidate. Refuzul Consiliului European de a acorda acest statut și Georgiei, cu toate că au fost implementate anumite reforme democratice, a subliniat încă o dată faptul că Europa de Est și Caucazul rămân spații de confruntare ideologică. Rusia nu acceptă independența în politica externă a statelor ex-sovietice. Pe de altă parte, contradicțiile din politica internă a Uniunii Europene și percepțiile divergente asupra politicii sale externe pentru spațiul est-european se reflectă în proiecțiile sale privind strategia de extindere. Acest studiu tematic oferă o evaluare a cooperării dintre Uniunea Europeană și Georgia, mai cu seamă în domeniul energetic, urmărind corelația dintre obiectivele economice și cele politice (democratizare și europenizare). Cercetarea formulează întrebări cu privire la rolurile adoptate de Uniunea Europeană în politica sa externă privind cooperarea energetică – instrument al europenizării în vecinătatea estică.

Cuvinte cheie: politică energetică, europenizare, democratizare, convergență.

Uniunea Europeană – actor de politică externă în Europa de Est. Cooperarea energetică – instrument al europenizării

Politica externă a Uniunii Europene în vecinătatea estică este ancorată în conceptul de europenizare, concepută ca proces de convergență progresivă a statelor partenere (Georgia) și candidate la aderare (Republica Moldova și Ucraina) cu *acquis*-ul comunitar, instituțiile și sistemul politic al Uniunii Europene. Dar, inevitabil, europenizarea intră în contradicție cu politica externă a Rusiei față de „străinătatea apropiată”. Europenizarea este un concept ce se opune doctrinei *Novorossia* (Noul Imperiu Rus) implementată de Kremlin. „Moscova a menținut obiectivul strategic de a păstra controlul asupra fostelor republici sovietice, fie că vorbim de guvernarea internă, fie opțiunile lor de politică externă” ([ECFR 2022](#)).

Europenizarea nu condiționează democratizarea unei țări, dar este obligatorie în procesul de aderare la Uniunea Europeană și integrare ulterioară. Europenizarea este un concept de bază al politicii externe și al relațiilor externe ale Uniunii Europene. Extinderea Uniunii, cel mai important punct al agendei sale de politică externă, este implementată împreună cu europenizarea. Din acest punct de

vedere, europenizarea a fost privită de statele candidate ca un instrument accesibil de democratizare și integrare în modelul occidental de politică și economie. Țările foste sovietice ale continentului european au intrat în procesul de democratizare odată cu europenizarea, pentru a deveni membre ale Uniunii Europene. La fel de importantă este pregătirea multilaterală a Uniunii pentru a accepta noi state membre.

Mecanismele și instrumentele europenizării sunt variate, însă cele care stau la baza parteneriatelor strategice ale Uniunii cu țările est-europene sunt cu atât mai importante cu cât au o dimensiune doctrinară (promovarea valorilor democratice) și una geopolitică. *Sectorul energetic* este unul dintre domeniile de cooperare strategică ale Uniunii Europene. Obiectivul acestui studiu este de a identifica rolurile asumate de Uniunea Europeană în politica energetică aplicată în vecinătatea estică, prin analiza documentelor strategice privind relațiile cu Georgia și comparația cu abordările față de Ucraina și Republica Moldova. Perioada selectată este cuprinsă între anul 2009 – când a avut loc instituționalizarea Parteneriatului Estic – și începutul anului 2022, când Rusia a invadat Ucraina. Acordarea statutului de țară candidată la aderare, pentru Ucraina și Republica Moldova, și menținerea doar a „perspectivei europene” împreună cu o listă de 12 condiții pentru Georgia, au stat la baza comparației politicii energetice a Uniunii față de aceste state.

Invazia rusă a Ucrainei în februarie 2022 a reprezentat o oportunitate de testare a capacității Uniunii Europene de a-și asuma acțiuni externe pe piața energiei și, în acest mod, de a exporta europenizarea și democratizarea în țările partenere și candidate la aderare. Prin expunerea vulnerabilității Uniunii Europene în fața unor eventuale crize energetice, războiul din Ucraina a dezvăluit interdependențele dintre UE, furnizorii săi de energie și țările de tranzit, evidențiindu-se astfel faptul că politica energetică a Uniunii este una transfrontalieră prin excelență. Pentru Uniune, politica externă în energie a devenit o prioritate în vecinătatea estică, motivul fiind că în acest spațiu „energia este singurul domeniu care a generat un proces multilateral de integrare sectorială a statelor ex-sovietice vecine, în cadrul Comunității Energetice Europene, unde UE acționează ca instituție normativă, de reglementare” (Herranz-Surrallés, 2019). Însă, cu toate că Uniunea Europeană a fost timp îndelungat etichetată ca actor de piață liberal, angajamentul său extern în energie a dobândit o dimensiune strategică tot mai pronunțată (Siddi și Kustova 2021, 1077).

În parte, turnura poate fi atribuită modificărilor survenite în mediul de securitate al Uniunii Europene. Dezvoltând conceptul unui „arc de instabilitate” în jurul granițelor Uniunii, cel mai recent exemplu de abordare geopolitică a relațiilor de putere a devenit cu atât mai evident odată cu războiul din

Ucraina, considerat un moment critic pentru Uniune. Prin urmare, UE este încadrată în dinamica schimbărilor de putere globală pe măsură ce încearcă să se poziționeze cât mai avantajos în ordinea internațională. Una dintre aceste dinamici se referă la tranziția energetică. Uniunea Europeană țintește astfel poziția de lider în producția de energie verde, dar dorește concomitent să își consolideze angajamentele bilaterale cu partenerii săi, prin introducerea de capitole de cooperare în acest domeniu.

În acest sens, studiul își propune să evidențieze logica subiacentă în care este încadrată politica energetică externă a Uniunii Europene. Studiul urmărește să analizeze și să ajute la înțelegerea motivațiilor în angajamentele externe ale Uniunii Europene în sectorul energetic, în vecinătatea estică dar cu focalizare pe Georgia. De aici rezultă următoarea întrebare în jurul căreia gravitează cercetarea de față: ce fel de actor este Uniunea Europeană, în diseminarea agendei sale energetice în spațiul estic și cu precădere în relațiile sale cu Georgia? Argumentul nostru este că Uniunea adoptă în primul rând postura de actor liberal în urmărirea obiectivelor strategice și de mediu. Mai mult, UE adoptă roluri diferite în relațiile cu Georgia, Ucraina și Republica Moldova, în grade diferite de complexitate.

Există trei ramuri principale de literatură academică pe tema politicii energetice a UE. Acestea studiază 1) elaborarea politicilor UE privind procesul de europenizare a politicilor energetice naționale, 2) securitatea energetică a UE prin integrare europeană și 3) politica energetică externă a UE, căreia i se subordonează rolurile Uniunii ca actor internațional. Conceptul de actor, atribuit Uniunii Europene, ajută la evaluarea „măsurii în care UE a devenit un actor în politica globală”, a capacității sale de acțiune și de a exercita influență în exteriorul granițelor sale (Bretherton și Vogler 2006, 13; Batzella 2018a, 107-125). În studiul nostru, acesta a fost aplicat politicii energetice externe.

În corelație cu jocul UE în arena internațională, europenizarea poate fi apreciată ca „un proces de construcție, diseminare și inițializare a regulilor formale și informale, procedurilor, stilurilor de politică și a credințelor și normelor comune, care sunt mai întâi definite și consolidate în luarea deciziilor de către Uniune și apoi încorporate în logica discursului intern, a identităților, structurilor instituționale și politicilor publice” (Radaelli 2003, 30). În context extern, inclusiv în sectorul energetic, exportul *acquis*-ului Uniunii Europene este un instrument principal de europenizare (Schimmelfennig 2015, 5).

Uniunea Europeană a fost conceptualizată mai întâi ca un actor liberal, tributar dependenței de politica energetică internă proprie, dezvoltată în jurul unui model de piață liberală, urmărindu-și obiectivele prin intermediul instrumentelor de reglementare din sfera guvernantei energetice externe (Youngs 2011, 51). Însă chiar în aceste condiții, dezbateră privind postura Uniunii Europene ca actor

energetic extern a fost abordată treptat în termeni de securitate. Această tendință, înțeleasă ca un proces prin care o anumită chestiune de agendă devine o problemă de securitate sau, în termenii lui Wæver, o „amenințare existențială” – a rezultat din evoluțiile empirice și criza multidimensională care au afectat Uniunea Europeană la mijlocul anilor 2010 și, ca atare, este inevitabil atașată politicii energetice (McGowan 2011, 489).

S-a observat că legislația Uniunii privind piața internă a fost folosită din ce în ce mai mult pentru a se atinge obiective strategice, de exemplu, prin menținerea relațiilor energetice cu Rusia și Gazprom, până la debutul invaziei ruse în Ucraina (Boersma și Goldthau 2017, 110). Cu toate acestea, au existat interpretări variate ale creșterii preferinței pentru securizare, în rândul cercetătorilor. Siddi (2019, 126) a interpretat scăderea atractivității pentru abordarea normativă a pieței drept consecință a înclinației către abordări geopolitice la nivelul Uniunii. În același timp, pentru Talus (2015, 198), preocuparea crescândă pentru securitate energetică a constituit o reflectare a politicii intervenționiste. Herranz-Surrallés (2016, 1390) a teoretizat această turnură în politica energetică externă sub auspiciile diplomației energetice.

Goldthau și Sitter (2016, 238) au afirmat că angajamentul Uniunii Europene în domeniul energiei se manifestă într-o „zonă gri”, între abordările normative și cele geopolitice. Mai recent, Kustova (2017, 100) a subliniat importanța perspectivei normative, deoarece „leadership-ul ca autoritate de reglementare și impunere de norme pe piețele energetice este din ce în ce mai contestat atât în ce privește exportul de reguli prin intermediul Comunității Energetice, cât și în governanța energetică regională și globală”. Într-adevăr, această tendință ridică întrebări cu privire la legitimitatea angajamentului extern al Uniunii Europene.

Prin urmare, am operaționalizat **dimensiunile specifice ale politicii energetice externe europene**, rezultând (a) dimensiunea externă a pieței interne liberalizate, a energiei; (b) dimensiunea de securitate a politicii energetice externe; și (c) intersecția dintre securitatea energetică și alte obiective ale politicii externe.

În primul rând, *dimensiunea externă* a pieței interne de energie cuprinde legislația internă în domeniu a Uniunii, la care se adaugă inițiative „care vizează crearea unei piețe integrate a energiei împreună cu țările terțe, adică Tratatul privind Comunitatea Energetică” (Batzella 2018b, 35). Energia este concepută ca un bun economic, iar politica energetică a Uniunii Europene are ca scop liberalizarea și demonopolizarea sectorului energetic pentru a gestiona interdependența prin stabilirea regulilor de piață. Comisia Europeană acționează ca actor liberal de politici publice, utilizând instrumentele de

reglementare. Ea urmărește acest obiectiv prin cadrul de guvernare energetică. Goldthau și Sitter (2014, 1454) definesc un actor liberal ca „interpretând politicile publice în primul rând în termeni comerciali, mai degrabă decât geopolitici, și utilizarea instrumentelor de politică concepute pentru a construi și menține piețele deschise competiției”.

În al doilea rând, *dimensiunea de securitate* a politicii energetice externe necesită un grad mai ridicat de intervenție politică și folosește „mijloace de politică externă pentru a obține acces la resurse energetice și pentru a stabili cooperarea în domeniul energetic” prin diplomația energetică (Herranz-Surrallés 2015, 915). Obiectivul principal este asigurarea securității energetice, răspunzând „opțiunii securitizării” în politica energetică a Uniunii (Boersma și Goldthau 2017, 103). În timp ce, în mod tradițional, statele membre jucau rolul principal în această dimensiune, Comisia s-a impus treptat ca un antreprenor politic de sine stătător (Schunz și Damro 2020, 136). Un exemplu notabil, cuprins în analiza privind relațiile UE - Georgia, a fost angajarea în negocieri politice bilaterale privind aderarea Georgiei la Comunitatea Energetică. Totuși, statele membre UE rămân de asemenea actori influenți în această dimensiune. Având în vedere „blocadele verticale” ale unor state membre – precum Germania – care sunt de facto „reticente în a permite Uniunii Europene să joace un rol decisiv în această problemă”, dimensiunea securității energetice sau a politicii energetice externe este constrânsă de diviziunile interne și arhitectura juridică prevăzută de articolul 194 TFUE (Princen 2009, 16). În această dimensiune, Uniunea Europeană este conceptualizată ca un actor strategic, „folosind diverse forme de putere disponibile în colecția sa de instrumente pentru urmărirea obiectivelor (geo)politice” (Siddi 2021, 1078).

În al treilea rând, *intersecția dintre securitatea energetică și alte obiective ale politicii externe* se referă la „presiunea de a reconcilia sau de a realiza sinergii între sectorul energiei și obiectivele mai largi ale politicii externe, cum ar fi combaterea schimbărilor climatice” (Herranz-Surrallés 2015, 915). În această ipostază, obiectivul Uniunii este atingerea durabilității ecologice a energiei. Morata și Solorio Sandoval (2012, 107) se referă la acest proces ca fiind europeanizarea „verde” a politicilor energetice. Ea constă în extrapolarea preocupărilor de mediu în politica energetică, servind, de asemenea, după cum a observat Kustova, ca bază pentru o continuare a angajamentului extern al UE (2017, 97). În această dimensiune, am propus conceptualizarea Uniunii Europene ca actor ecologic.

Pe baza acestei operaționalizări a conceptelor, am formulat trei ipoteze privind relațiile Uniunii Europene cu Georgia, Ucraina și Republica Moldova în domeniul energiei, în contextul actual:

(1) Cu cât Uniunea Europeană este mai implicată în exportul agendei sale de reglementare către vecinătatea sa estică, cu atât este mai mult un actor liberal în politica energetică (ipoteza actorului liberal).

(2) Cu cât Uniunea Europeană recurge mai mult la instrumente de politică externă, inclusiv diplomația energetică, pentru a-și asigura aprovizionarea cu energie, cu atât mai mult devine un actor strategic (ipoteza actorului strategic).

(3) Cu cât Uniunea Europeană promovează mai mult decarbonizarea și energia regenerabilă, cu atât este mai mult un actor ecologic (ipoteza actorului „verde”).

Deși ipotezele nu se exclud reciproc, acest studiu încearcă să evalueze importanța lor atât împreună, cât și abordate separat.

Studiul tematic este structurat în trei secțiuni. Prima secțiune cuprinde un tablou al relațiilor energetice ale Uniunii Europene cu Ucraina și Republica Moldova. Am evidențiat aspecte și progrese din domeniul energetic, urmărind poziția fiecărui actor în angrenajul geopolitic est-european. A doua secțiune oferă, în aceeași manieră, o descriere a relațiilor dintre Uniunea Europeană și Georgia în sectorul energetic, evidențiind tipologia rolurilor adoptate de Uniune pentru a-și pune în aplicare propriile obiective de politică externă. Concluziile finale evidențiază particularități ale europenizării în țările comparate și subliniază necesitatea ca Uniunea Europeană să își asume rolul de agent al democratizării la nivel geopolitic, pentru a evita prelungirea coliziunii ideologice atât cu autoritarismele din exteriorul său, cât și noi derapaje de la principiile de funcționare a democrației stabilite în Tratatul de la Lisabona.

Parteneriatele Uniunii Europene cu Ucraina și Republica Moldova în domeniul energiei: o abordare integrată

Statutul **Ucrainei** ca partener prioritar pentru cooperarea energetică datează din 2003, când Consiliul Uniunii Europene a subliniat necesitatea promovării convergenței sale cu politica energetică a întregii organizații. În decembrie 2005, a fost semnat Memorandumul de Înțelegere privind cooperarea în domeniul energetic între UE și Ucraina. Documentul a combinat o abordare de reglementare (normativă) cu preocuparea pentru securitate, incluzând o referire la îmbunătățirea „securității energetice a continentului european” ([European Commission 2005a](#)). Cu toate acestea, în măsura în care baza pentru cooperarea energetică bilaterală a fost stabilită în perioada de semnare a Memorandumului de Înțelegere,

atât în termeni de reglementare, cât și instituționali, partea decisivă a cooperării a fost declanșată în contextul crizei gazelor naturale post-2009 (Herranz-Surrallés & Natorski 2008, 77-78).

La începutul anului 2009, Ucraina și Uniunea Europeană s-au confruntat cu încă o criză a gazelor provocată de Rusia. Ulterior, în urma Conferinței comune de investiții UE-Ucraina privind modernizarea sistemului de tranzit al gazelor, desfășurată în martie 2009, în iunie același an s-a ajuns la un acord între Comisie și instituțiile financiare internaționale privind asistența pentru reforma sistemului de gaze ucrainene, necesară asigurării durabilității, fiabilității, eficienței și transparenței acestei infrastructuri. Cu această ocazie, Comisarul UE pentru Energie Andris Piebalgs a remarcat că „disputa privind gazele dintre Ucraina și Rusia, nu a făcut decât să reconfirme rolul crucial al Ucrainei în securitatea energetică a Uniunii. De asemenea, a subliniat foarte clar necesitatea asigurării unui tranzit sigur, transparent și fiabil prin Ucraina, pentru furnizarea stabilă de gaze către UE” ([European Commission 2009](#)).

Deși securitatea energetică a fost una dintre temele conferinței, prilejul a fost folosit și pentru a sublinia obiectivele mai ample de convergență a pieței de profil ucrainene cu cea europeană, inclusiv prin armonizarea parțială a legislației (în special cu *acquis*-ul pieței de gaze a UE) în perspectiva de negociere a aderării Ucrainei la Comunitatea Energetică.

Pe baza acordului încheiat în primăvara anului 2009, cooperarea bilaterală în cadrul Instrumentului European de Vecinătate și Parteneriat (ENPI) și Facilității de Investiții pentru Vecinătate (NIF) între 2009 și 2013, a promovat proiecte încadrate în termeni de *eficiență energetică* în ambele instrumente, criteriu ce a fost, în multe situații, luat în considerare împreună cu *securitatea energetică*. Astfel, preocupările legate de această temă de agendă au deschis calea pentru un domeniu de aplicare mult mai extins al cooperării între UE și Ucraina. Detaliile celor cinci proiecte legate de energie aprobate în cadrul NIF pentru Ucraina arată că s-a acordat prioritate investițiilor care îndeplinesc obiectivele de securitate și eficiență energetică. Prin urmare, în urma revizuirii principalelor instrumente financiare, se poate deduce că, în ceea ce privește infrastructura, Uniunea Europeană promova două obiective: rolul său de actor strategic pe de o parte, și eficiența pe de altă parte, care contribuie atât la securitate, cât și la durabilitatea energetică, într-o anumită măsură.

La rândul său, la nivel regional, Parteneriatul Estic a reunit Uniunea Europeană și membrii estici ai Politicii de Vecinătate, cooperarea energetică fiind unul dintre cele patru domenii prioritare ale sale. În cadrul Parteneriatului Estic, dimensiunea securității energetice a fost o preocupare centrală conform documentelor UE ([European Commission 2008](#)). Accentul pe dezvoltarea dimensiunii externe a politicii

energetice europene a fost amplificat în Strategia Europa 2020, prezentată ca o strategie de creștere economică nu numai pentru UE, ci vizând și „țările candidate și vecinătatea noastră”, fiind concepută „să contribuie mai bine la ancorarea propriilor eforturi de reformă” ([European Commission 2010](#), 21). Prin urmare, agenda securității energetice identificată în cadrul analitic ca fiind orientată către ipostaza de actor strategic a UE a fost, de asemenea, un motiv pentru extinderea spațiului de reglementare al UE – scenariul ipotezei actorului liberal – către vecinătatea sa estică.

Ucraina a devenit membru cu drepturi depline al Comunității Energetice în februarie 2011. Tratatul acoperă blocuri largi ale *acquis*-ului intern al UE în domeniul energiei, inclusiv energie electrică și gaze, cu reguli pentru piețele interne, acces la rețele, schimburi transfrontaliere și măsuri de securitate; promovarea energiei regenerabile; măsuri de eficiență energetică; petrol, cu prevedere pentru menținerea stocurilor minime; și mediul înconjurător. În special, Secretariatul Comunității Energetice oferă asistență tehnică pentru procesul de implementare și mecanismul de supraveghere.

În timp ce, pentru UE, rațiunea din spatele funcționării Comunității Energetice este crearea unui cadru integrativ și sigur pentru cooperare și investiții, pentru Ucraina, Comunitatea Energetică a fost văzută în termeni mult mai politici, ca o „sală de așteptare” pentru aderarea la Uniune. Cu toate acestea, implementarea măsurilor de convergență în perioada 2005-2014 a fost incompletă, ceea ce a condus la un fenomen pe care Wolczuk (2003) l-a numit „europenizare declarativă”. Prin urmare, de la aderarea sa până în 2014, conformitatea ucraineană cu *acquis*-ul energetic al UE a fost una dintre cele mai scăzute din Comunitatea Energetică, persistând implementarea selectivă și lipsa de transparență (Herranz-Surrallés 2017, 249).

Acordul de Asociere dintre UE și Ucraina, semnat în 2014 și intrat în vigoare doi ani mai târziu, a oferit stimulente suplimentare Ucrainei pentru implementarea și aplicarea *acquis*-ului energetic al UE. Până în prezent, documentul este considerat „cel mai ambițios acord pe care UE l-a oferit vreodată statelor nemembre” (Van der Loo 2019, 102). Potrivit articolului 337 din Acord, obiectivele cooperării energetice includ „securitatea energetică, competitivitatea și durabilitatea, care sunt esențiale pentru promovarea creșterii economice și pentru realizarea de progrese către integrarea pieței, inclusiv prin apropierea treptată a sectorului energetic și prin participare la cooperarea energetică regională” ([Association Agreement, EUR-Lex 2014a](#)).

Anexarea Crimeei de către Rusia în martie 2014 și intervenția militară rusă în estul Ucrainei în februarie 2022 sunt momente de cotitură în relațiile UE-Ucraina, inclusiv în sfera energetică. În timp ce

În anii precedenți voința politică lipsea uneori în Ucraina, necesitatea sincronizării pieței energetice cu cea a Uniunii Europene a devenit foarte clară după 2014. În primăvara anului 2014, Slovacia și Ucraina au semnat acordul care permite realizarea unor fluxuri inverse de gaz, devenit operațional în toamna aceluiași an. Interconexiunea Vojanîi-Ujgorod a permis Ucrainei să stopeze importurile directe din Rusia în 2016. Mai mult, în 2020 a fost deschis un nou flux invers de gaz între Ucraina și Polonia.

Pentru Ucraina, apartenența la Comunitatea Energetică Europeană prin integrarea pe piața comună nu a fost văzută ca o chestiune pur tehnică. Schimbările de guvern din Moldova și Ucraina (în aprilie 2013 și, respectiv, februarie 2014) și contextul complicat creat după anexarea Crimeei de către Rusia apar ca un catalizator al unei conformări mai principiale cu *acquis*-ul Comunității Energetice. Sincronizarea cu piața energetică a UE a reprezentat în același timp o declarație politică a autorităților ucrainene de aderare la valorile europene.

În acest context, Uniunea Europeană a răspuns cu un instrument specific pentru a oferi sprijin suplimentar reformelor politice și economice ale Ucrainei. În aprilie 2014 a fost creat Grupul de Sprijin pentru Ucraina (SGUA). Mandatul acestei structuri operative a fost oferirea de asistență pentru Ucraina în implementarea Acordului de Asociere și a Acordului de Liber Schimb. În cadrul SGUA, a fost creat un grup tematic pentru energie și climă. Împreună cu Secretariatul Comunității Energetice, SGUA a fost implicat îndeaproape cu parlamentarii ucraineni în exercițiul de reformare a pieței energetice ucrainene. A fost o perioadă în care Uniunea a profitat de oportunitatea de a stimula cât mai multe reforme posibil, deoarece voința politică a fost simetric puternică de partea ucraineană.

De asemenea, la nivel politic, Comisia a depus eforturi pentru consolidarea securității energetice prin noua strategie de reziliență energetică, creând legături esențiale între dimensiunile interne și externe ale cadrului politicii energetice, pe de o parte, și obiectivele de mediu, pe de altă parte. În „Strategia-cadru pentru o uniune energetică rezilientă”, Comisia a prezentat dimensiunile externe ale obiectivelor interne, inclusiv securitatea, integrarea pieței cu partenerii estici, eficiența energetică, decarbonizarea și tehnologiile pentru energie regenerabilă ([European Commission 2015](#)).

În plus, Strategia Globală a Uniunii Europene din iunie 2016 a inclus referiri la protecția climei și securitatea energetică ca probleme prioritare pentru Serviciul European de Acțiune Externă (SEAE), atât în acțiunile UE în vecinătatea sa cea mai apropiată, cât și în cadrul regional și global. Anterior, în 2015, concluziile Consiliului privind „Planul de acțiune al UE pentru diplomația energetică” au susținut

necesitatea unei „acțiuni coerente de politică externă și energetică a UE, ținând seama de evoluțiile geopolitice” ([EEAS 2016, 22-23](#)).

Dezvoltarea, în 2016, a Memorandumului de înțelegere, de la cooperarea în domeniul energiei la Parteneriatul pentru Cooperare Strategică, a reprezentat încă un stimulent politic pentru Ucraina și un semnal de alarmă pentru Rusia. Noul document a fost încadrat în principal în jurul „securității energetice, solidarității și încrederii”, punând în evidență necesitatea armonizării pieței energetice ucrainene cu cea europeană.

Ucraina reprezintă cea mai mare piață de gaze a țărilor din Comunitatea Energetică și, din 2014, în multe privințe, a performat în implementarea Tratatului privind Comunitatea Energetică. Agenda energetică rămâne o parte crucială a relațiilor UE-Ucraina, deschizându-se noi căi de cooperare. De exemplu, după anunțarea proiectului *European Green Deal*, s-a declanșat un dialog la nivel înalt, atât tehnic, cât și politic. De asemenea, Uniunea a identificat Ucraina ca partener prioritar în strategia sa privind hidrogenul, prezentată în 2020. În consecință, Ucraina va deveni, alături de vecinătatea de sud a Uniunii, unul dintre centrele pentru producția de hidrogen nepoluant.

Este interesant de remarcat faptul că Comisia a identificat mecanismul de construire a cooperării pe bază de hidrogen drept „cooperare energetică și diplomație” ([European Commission 2020](#)). Prin urmare, se pare că cel mai recent angajament al UE în politica energetică externă față de Ucraina se bazează pe toate dimensiunile UE de actor energetic, așa cum sunt identificate în cadrul analitic al acestui studiu. În acest punct, constatăm că, în timp ce promovarea hidrogenului de către Uniune favorizează acțiunea diplomatică ecologică, aceasta este urmărită și în perspectiva unui rol strategic mai puternic, contribuind la atingerea independenței energetice.

Revenind la ipoteze, constatăm că scenariul actorului liberal este cea mai fidelă descriere a rolului energetic extern al Uniunii Europene față de Ucraina în perioada discutată. Cu toate acestea, ipoteza actorului liberal a coexistat cu ipoteza actorului strategic, deoarece Uniunea a identificat obiective strategice (securitatea energetică) și a folosit un set de instrumente diplomatice pentru a le asigura. Uniunea Europeană a folosit, de asemenea, instrumentele sale de reglementare și politicile de mediu pentru a-și atinge obiectivele strategice. Convergența reglementărilor cu piața internă europeană a energiei a contribuit, de asemenea, la realizarea securității aprovizionării atât pentru Uniune, cât și pentru Ucraina. Mai mult, exemplul hidrogenului dezvăluie faptul că jocul UE pe piața energetică față de Ucraina este din ce în ce mai multidimensional și urmărește mai multe obiective. În acest context,

diferitele tipuri de roluri „interpretate” de Uniune pe piața energetică permit atingerea unor scopuri diferite.

Republica Moldova este membră a Comunității Energetice din anul 2010, iar relațiile sale cu Uniunea Europeană în acest sector strategic au fost formalizate prin Acordul de Asociere intrat în vigoare la 1 iulie 2016. În octombrie 2021, ca răspuns la criza energetică survenită în urma presiunilor politice ale Moscovei, a avut loc primul Dialog Strategic la nivel înalt dintre Republica Moldova (RM) și Uniunea Europeană pe tema energiei.

Chișinăul se află într-o situație dificilă în domeniul energiei, fiind necesară, din partea guvernului, o abordare de securitate. Aceeași poziție este adoptată de Uniunea Europeană, în parteneriatul său strategic cu candidata la aderare, care a realizat progrese remarcabile într-o scurtă perioadă.

Aflată într-o relație de strânsă dependență energetică față de Rusia, Republica Moldova trebuie să contracareze diplomația coercitivă a regimului de la Kremlin. În toamna anului 2022, Republica Moldova se confrunta cu o vulnerabilitate tridimensională în privința necesarului de gaz natural: să reziste presiunilor politice ale Moscovei în acest sector, să găsească surse alternative de aprovizionare, să fie la prețuri accesibile.

Soluția a reprezentat-o furnizarea de gaz de către Petrom, prin gazoductul Iași-Ungheni, prima tranșă, de 1.023.266 metri cubi, fiind livrată pe 3 decembrie 2022. Tot atunci, au ajuns alte 4,3 milioane de metri cubi prin gazoductul de la Isaccea – Orlovka ([Europa Liberă România 2022](#)). De asemenea, 80% din necesarul de energie electrică al Republicii Moldova vine din România, după ce infrastructura de electricitate din Ucraina a fost bombardată sistematic de către ruși ([Europa Liberă România 2022](#)). Totuși, calculele sunt încă incerte pentru iarna 2023-2024. Este de precizat că, la nivelul unui întreg an, România nu mai este primul furnizor de gaz pentru moldoveni, rușii de la Gazprom având acest rol, cu precădere iarna. Este neclar dacă acest lucru se va mai întâmpla și în următoarea iarnă, pentru că totul depinde de temperatură. Dacă va fi o iarnă caldă, cu ce importă din România, direct și prin tranzit, și cu ce extrage din stocuri, RM ar putea să se descurce. La o iarnă rece însă, adică consumuri mari, are în continuare nevoie de Gazprom ([Economedia 2023](#)).

Criza energetică din RM are două dimensiuni: cea internațională – dependența de gazul rusesc și de electricitatea transnistreană – și cea internă – consecințele socio-economice și potențialul efect destabilizator. RM nu este doar o victimă colaterală a războiului din Ucraina; pârgghiile de presiune energetică a Rusiei fac în mod clar parte din războiul său hibrid împotriva Ucrainei. Menținerea

instabilității economice în Republica Moldova și a presiunii asupra populației ar dezechilibra Ucraina, deoarece Rusia încearcă să creeze noi fronturi pentru a împiedica presiunea contraofensivă a Kievului în est.

Ca parte a angajamentului Uniunii Europene de a oferi sprijin Republicii Moldova, în octombrie 2021 a fost lansat Dialogul la Nivel Înalt pe Tema Energiei, un format de cooperare politico-diplomatică special creat pentru a contracara provocările de securitate în această sferă. În urma crizei energetice cu care a avut de-a face Chișinăul începând din octombrie 2021, sprijinul direct al Uniunii a facilitat primele achiziții de gaze din surse non-rusești, deschizând calea către diversificarea și independența energetică a țării. RM poate face, de asemenea, parte din nou înființata Platformă Energetică a UE, care coordonează măsurile de asigurare a aprovizionării cu energie la prețuri accesibile.

Începând cu luna martie 2022, UE a sprijinit, de asemenea, sincronizarea de urgență a rețelelor electrice din RM și Ucraina cu Rețeaua Europeană Continentală, ca urmare a invaziei Ucrainei de către Rusia. Aceasta este o inițiativă atât practică, cât și strategică, ea ajutând la accelerarea independenței energetice a Republicii. Comisia Europeană a anunțat că la 30 iunie 2022 „a început oficial și comerțul cu energie electrică între Ucraina și Republica Moldova cu Uniunea Europeană, consolidând securitatea energetică în regiune. Diversificarea aprovizionării va fi apoi accelerată în continuare odată cu dezvoltarea surselor regenerabile, care rămâne un domeniu cheie al cooperării energetice între Uniunea Europeană și Moldova” ([European Commission 2022a](#)).

În acest context este utilă intervenția UE, în termeni de securitate energetică. Uniunea trebuie să ia în considerare acțiuni atât pe termen scurt, cum ar fi asistență financiară pentru a ajuta Chișinăul să achiziționeze gaze pe piețele internaționale, dacă este necesar; și pe termen lung, cum ar fi accelerarea interconectării cu rețelele energetice ale țărilor membre UE și creșterea eficienței energetice în RM, prin aportul de energie regenerabilă. Uniunea ar trebui să abordeze ambele termene – altfel Chișinăul va continua să cheltuiască resurse pentru soluții pe termen scurt, fără să investească în cele pe termen lung, care i-ar putea crește independența energetică și, astfel, reziliența. În cadrul celei de-a doua întâlniri în formatul Dialogului pe Tema Energiei, la finalul lunii iunie 2022, comisarul european de resort Kadri Simson a afirmat că „în urma deciziei recente a liderilor UE de a acorda Republicii Moldova, alături de Ucraina, statutul de țară candidată la UE, relațiile bilaterale au căpătat o nouă dimensiune. Lucrăm deja strâns împreună la problemele energetice, dar ne vom consolida în continuare parteneriatul și vom pregăti sistemul energetic moldovenesc pentru viitorul său european” ([European Commission 2022a](#)).

În decembrie 2022, Uniunea Europeană și-a reiterat sprijinul acordat Republicii Moldova și sectorului său energetic în cadrul celui de-al treilea dialog energetic la nivel înalt, cu referire la cele 250 de milioane de euro anunțate de președintele Comisiei, Ursula von der Leyen, cu ocazia vizitei sale la Chișinău din noiembrie ([European Commission 2023](#)).

Uniunea Europeană a optat pentru rolul de actor de securitate energetică și o abordare integrată a Ucrainei și Republicii Moldova. Această tactică a fost favorizată de impactul geopolitic și economic al războiului din Ucraina, precum și de acordarea statutului de țară candidată la aderare. Prin comparație, neavând acest statut – o etapă formală decisivă în relațiile cu Uniunea Europeană – Georgia nu poate beneficia de același nivel de angajament politic și economic din partea Uniunii. Un alt motiv demn de luat în considerare în decizia UE este poziția geografică dezavantajoasă a Georgiei, fără granițe comune cu extremitatea estică a Uniunii. Proximitatea geografică față de Rusia favorizează apropierea politică de aceasta și, în consecință, regresul europeanizării și al democratizării la nivelul elitelor, în pofida susținerii populației pentru aderarea la Uniune.

Cooperarea Uniunea Europeană – Georgia: abordare diferențiată

Parteneriatul strategic dintre Uniunea Europeană și Georgia dezvăluie un teren de testare a funcționalității instrumentelor geopolitice ale Uniunii. În pofida susținerii populației georgiene pentru europeanizare și implicit democratizare, relațiile la nivel înalt cu Uniunea au intrat într-un con de umbră, odată cu refuzul Consiliului Uniunii Europene de a acorda Georgiei statutul de țară candidată la aderare. În ceea ce privește orientarea de politică externă a țării, un sondaj de opinie realizat în august 2022 a constatat că 47% dintre georgieni consideră că politica externă a țării lor ar trebui să fie „pro-occidentală”, în timp ce 31% își doresc o politică „pro-occidentală cu relații bune cu Rusia”; doar 7% răspund „pro-ruși cu relații bune cu UE/NATO” și 2% „exclusiv pro-ruși”. Sondajul a mai constatat că – potrivit unui model care s-a menținut de ani de zile – 75% dintre georgieni susțin cererea țării lor de aderare la UE (National Democratic Institute 2022). În același timp, după începerea invaziei pe scară largă a Ucrainei de către Rusia, opinia publică georgiană a rămas în sprijinul unei abordări prudente față de Rusia. În aprilie 2022, 47% din respondenții sondajului de opinie au declarat că susțin linia de politică a guvernului, în creștere de la 23%. Nucleul electoratului Partidului Visul Georgian sprijină, cum era de așteptat, prudența față de Moscova” ([ECFR 2023](#)).

Relațiile UE-Georgia au început în 1992, ca urmare a recunoașterii independenței Georgiei de către Comunitatea Economică Europeană. La 22 aprilie 1996, reprezentanții statelor membre ale Uniunii Europene, președintele Comisiei Europene și președintele Georgiei au semnat, la Luxemburg, Acordul de Parteneriat și Cooperare, ce a intrat în vigoare în 1999. La 11 martie 2003, Comisia Europeană a publicat Comunicarea către Consiliu și Parlamentul European privind „Europa mai largă – Vecinătate: un nou cadru pentru relațiile cu vecinii noștri estici și sudici”. Documentul și-a propus să ofere un cadru pentru dezvoltarea relațiilor UE cu țările din sudul Mediteranei, Rusia și noile state independente, apărute pe harta Europei ca urmare a desființării Uniunii Sovietice. Era formulată o nouă politică externă a Uniunii, bazată pe o abordare diferită în funcție de profunzimea relațiilor dintre fiecare țară și Uniunea Europeană.

Principalele repere ale relațiilor bilaterale au fost: [Planul de Acțiune al Politicii Europene de Vecinătate](#), 2004; Misiunea de monitorizare civilă în urma încălcării integrității teritoriale a Georgiei de către Rusia, în provinciile Osetia de Sud și Abhazia ([EUMM Georgia](#)); lansarea [Parteneriatului Estic](#) în 2009; [Acordul de Asociere și Acordul de Liber Schimb](#) (2016 – prezent); [Perspectiva Europeană](#) acordată în iunie 2022, împreună cu o listă de 12 priorități de îndeplinit pentru a primi statutul de candidat.

Cu privire la cooperarea energetică UE - Georgia, este mai întâi de remarcat faptul că, la o analiză în termeni geopolitici, situația pieței energetice din Georgia diferă în comparație cu cea din Ucraina (Emerson și Kovziridze 2016, 127). Din cauză că nu are graniță comună cu Uniunea Europeană, până în prezent Georgia nu are interconectare directă cu vreo țară membră UE sau din Comunitatea Energetică ([Energy Community Secretariat 2021](#)). Georgia are un potențial semnificativ în energia hidroelectrică, sesizat de autoritățile UE. Având în vedere considerentele de securitate ca urmare a șantajului de către Gazprom din 2006, Georgia a căutat alternative la petrolul și gazele rusești în ultimele două decenii, în primul rând prin investiții în conexiuni de gazoducte cu Azerbaidjan, Georgia devenind astfel un punct-cheie de tranzit energetic în regiunea Caucazului. Într-adevăr, prin conducta Baku-Tbilisi-Ceyhan (BTC), Georgia se află pe coridorul petrolier dintre Azerbaidjan și Turcia. Paralel cu BTC circulă Conducta Caucazului de Sud (SCP), care aduce gaz azer în Turcia și face parte din Coridorul de Gaze Sud (SGC), conectat la Uniunea Europeană prin Conducta Trans-Adriatică (TAP). Mai mult decât atât, Georgia era o țară-cheie în planificarea conductei White Stream, care urma să lege Georgia de România pe sub Marea Neagră, aducând mai mult gaz din Turkmenistan și Azerbaidjan în Europa. Agresiunea ilegală a Rusiei împotriva Ucrainei a amânat planificarea și implementarea White Stream.

Propunerea de consolidare a dimensiunii estice a Politicii Europene de Vecinătate a fost un răspuns la instabilitatea tot mai mare din regiune în urma războiului ruso-georgian din 2008. Parteneriatul estic a fost conceput mai degrabă ca un forum politic pentru aplicarea instrumentelor juridice (Samkharadze 2019, 4). Cu toate acestea, într-un efort de a își diversifica aprovizionarea cu gaze din Rusia, UE s-a angajat activ în sprijinul politic și diplomatic al SGC.

În Strategia de țară a Comisiei pentru Vecinătatea Estică 2007-2013, privind Georgia, elaborată în 2005, prioritățile în plan energetic au inclus în principal securitatea și diversificarea, subliniind importanța Georgiei ca țară de tranzit pentru petrolul și gazele din bazinul caspic, pe care Comisia le identificase ca un coridor strategic de energie alternativă ([European Commission 2005b](#), 7). Insistența asupra conductei petroliere BTC și a gazoductului Baku-Tbilisi-Erzurum (BTE) (partea georgiană a SGC), care leagă bazinul caspic de Turcia prin Georgia, a fost un element oportun al discuțiilor privind SGC și gazoductul Nabucco, în special. Ambele au fost sprijinite de Comisie, dar în cele din urmă au eșuat în 2013. Strategia a precizat că va fi acordată prioritate categoriei largi de proiecte legate de eficiența energetică și energia regenerabilă, în timp ce proiectele de infrastructură ar fi sprijinite dacă ar participa la realizarea securității energetice proprii a Uniunii ([European Commission 2005b](#), 24).

Sinergia Mării Negre, lansată în 2007, a beneficiat de o prioritizare destul de scăzută și, în consecință, a obținut rezultate limitate (Delcour și Manoli 2010, 4). De aceea, încă din 2011, se anticipa că angajamentul european în regiune „nu poate avea succes decât prin legarea strânsă a ajutorului financiar pentru dezvoltare de politica energetică și de securitate” (Meister și Viător 2011, 335). De altfel, angajamentul Uniunii în favoarea SGC este caracteristic abordării strategice. Siddi și Kustova (2021, 1077) au susținut că, sprijinind SGC, UE a încercat să reducă forța economică a altor actori, în special Rusia, și să echilibreze piața energetică. Mai mult, UE a prezentat SGC nu doar ca un proiect de diversificare energetică, ci și ca un efort politic pentru strângerea legăturilor cu vecinătatea estică, inclusiv Georgia.

În Acordul de Asociere dintre Uniunea Europeană și Georgia, cooperarea energetică este acoperită de Titlul VI – Capitolul 2, stabilind aceleași condiții ca în cazul UE – Ucraina. Potrivit Articolului 297, „cooperarea ar trebui să se bazeze pe principiile parteneriatului, interesului reciproc, transparenței și predictibilității și vizează integrarea pieței și convergența reglementărilor în sectorul energetic, ținând cont de necesitatea de a asigura accesul la energie sigură, ecologică și la prețuri accesibile” ([Association Agreement, EUR-Lex 2014b](#)).

Împreună cu Acordul de Asociere, „Acordul de Liber Schimb (DCFTA) are un obiectiv ambițios de integrare cu piața internă a Uniunii Europene, iar din acest motiv contribuie la modernizarea și diversificarea economiei din Georgia. Aplicarea provizorie a Acordului DCFTA a început la 1 septembrie 2014. Între timp, Georgia a beneficiat de Sistemul Generalizat de Preferințe pentru un număr de ani și, la 1 ianuarie 2017, țara a încheiat programul” ([EEAS – European Union and Georgia](#)). Datorită acestui Acord, UE este în prezent principalul partener comercial al Georgiei, oferind, printre altele, conexiune la internet și electricitate printr-un cablu ce traversează subsolul Mării Negre, conexiune prin feribot, energie eoliană accesibilă unei populații de peste 1 milion de persoane.

Cu toate acestea, este interesant că nu se menționează în mod specific intensificarea cooperării actuale în domeniul energiei, cum s-a realizat în cazul Acordului de Asociere UE-Ucraina. Articolul 298 stabilește bazele cooperării în domenii vaste de interes comun, care acoperă aspecte de reglementare, durabilitate și eficiență energetică. Securitatea energetică a fost abordată împreună cu integrarea în continuare a pieței. Astfel, spre deosebire de cazul Ucrainei, se pare că problema securității energetice a atras mai puțin atenție în rândul domeniilor acoperite de cooperarea energetică cu Georgia. În plus, articolul 300 precizează condițiile pentru o implementare legală treptată a *acquis*-ului energetic intern al UE și precizează în continuare legislația în cauză, împreună cu calendare specifice, în anexa XXV. Având în vedere locația geografică a Georgiei, deoarece este izolată de restul pieței energetice a Uniunii Europene, i s-au acordat derogări în temeiul celei de-a Treia Directive UE privind energia.

În Instrumentul European de Vecinătate pentru perioada 2014-2016, care a înlocuit Instrumentul Politicii Europene de Vecinătate, nu s-a menționat totuși rolul strategic al rutei alternative care implică Georgia. În Raportul de implementare a Asocierii privind Georgia din 2017, Comisia a menționat pe scurt că „extinderea conductei din Caucazul de Sud, parte a SGC care trece prin Georgia, se apropie de finalizare”, dezvăluind – fără a menționa concret – rolul său strategic în identificarea de rute alternative de tranzit pentru UE ([European Commission 2017b](#), 13). Acest lucru ar putea fi legat de faptul că, în mod fundamental, Uniunii îi lipsește un concept de politică externă extins pentru Caucazul de Sud, inclusiv pentru cooperarea energetică (Meister și Viëtor 2011, 340). Conform programării reînnoite a Instrumentului European de Vecinătate, subordonat Cadrului unic de sprijin pentru perioada 2017-2020, sectorului „conectivitate, eficiență energetică, mediu și schimbări climatice” i s-a alocat o sumă cuprinsă între 55,65 și 67,95 milioane de euro, ceea ce a constituit 15% din sprijinul total ([European Commission 2017a](#), 7).

În cadrul acestui sprijin financiar, așa cum este definit în Instrumentul European de Vecinătate 2017-2020, eficiența energetică și sustenabilitatea energetică s-au clasat pe primul loc printre priorități. Într-adevăr, în timp ce documentul a menționat securitatea energetică doar pe scurt în partea cu obiective specifice, accentul principal cade pe reformele pieței și pe diversificarea surselor de energie regenerabilă, împreună cu soluțiile de eficiență energetică. Această ultimă problemă a fost remarcată ca elementul subperformant al inițiativelor anterioare. Astfel, recomandările au inclus îmbunătățirea implementării angajamentelor Georgiei în temeiul Acordului de Asociere, Comunității Energetice și Acordurilor de la Paris.

Mai exact, problema locației geografice a Georgiei a servit drept bază pentru implicarea politică a Comisiei. Pentru UE, Comunitatea Energetică, un exemplu de multilateralism sectorial obligatoriu din punct de vedere juridic, constituie baza dimensiunii externe a politicii sale energetice în vecinătate. În același timp, pentru Georgia, Comunitatea Energetică reprezintă un instrument de modernizare a sectorului energetic. În acest sens, aderarea la Comunitatea Energetică Europeană a fost menită să accelereze și să impulsioneze procesul de europenizare inițiat cu Acordul de Asociere.

Cel mai recent punct de turnură al relațiilor UE – Georgia este acordarea „Perspectivei europene” Georgiei, drept compensație după refuzul de acordare a statutului de țară candidată la aderare, în iunie 2022. Principalul motiv menționat de Uniune este derapajul nedemocratic în plan intern al Georgiei. În consecință, pentru a sprijini sistemul politic și instituțional georgian, Comisia Europeană a stabilit o listă de 12 priorități pentru ca țara să obțină candidatura la aderare. „Acestea includ abordarea unor chestiuni precum polarizarea politică excesivă, supravegherea democratică, cadrul electoral, sistemul judiciar, libertatea mass-media, numirea Procurorului General și a Avocatului Poporului, consolidarea independenței Agenției Anticorupție, „dezoligarhizarea”, lupta împotriva crimei organizate, respectarea drepturilor omului, a egalității de gen și a implicării societății civile în procesele decizionale” ([Euractiv 2022](#)).

În Avizul privind cererea Georgiei de aderare la UE, publicat la 17 iunie 2022, Comisia Europeană afirmă că „Georgia dispune de o bază care îi permite să realizeze stabilitatea instituțiilor care garantează democrația, statul de drept, drepturile omului și respectarea și protecția minorităților, chiar dacă evoluțiile recente au subminat progresele țării; în ceea ce privește criteriile economice, Georgia a atins un nivel bun de stabilitate macroeconomică, cu un istoric de politică economică solidă și un mediu de afaceri favorabil”, dar sunt necesare reforme suplimentare pentru a îmbunătăți funcționarea economiei sale de

piață; și, „în ansamblu, Georgia a stabilit o bază solidă pentru continuarea alinierii la acquis-ul Uniunii” ([European Commission 2022b](#)). Documentul oficial cuprinzând cele 12 priorități pentru Georgia a fost discutat în cadrul Consiliului European și finalizat cu recunoașterea „perspectivei europene” pentru Georgia la 23 iunie 2022.

Contradicțiile din politica internă au sporit reticența oficialilor europeni față de posibilitățile autorităților georgiene de a îndeplini la timp cele 12 solicitări. Georgi Melașvili, fondatorul Institutului Georgian European (EGI) a confirmat pentru publicația românească *Veridica* faptul că partidul de la guvernare este inconsecvent în relațiile cu Occidentul și „încearcă să saboteze intrarea Georgiei în Uniunea Europeană”. În luna septembrie, Partidul Visul Georgian și-a anunțat intenția de a declanșa procedura de suspendare a președintelui țării, Salome Zurabișvili, motivul invocat fiind că „nu s-a coordonat cu guvernul în privința vizitelor efectuate în Europa”, încălcând astfel prevederile constituționale ([Shanava 2023](#)).

Vizita recentă la Tbilisi a lui Josep Borrell, Înalțul Reprezentant al UE pentru afaceri externe, confirmă semnalele de avertisment către guvernul condus de Partidul Visul Georgian. Afirmările ministrului de externe Ilia Darciașvili și ale liderului „Visului Georgian”, Irakli Kobakhidze, cu această ocazie, conform cărora au fost îndeplinite toate cele 12 recomandări, sunt contrazise însă de raportul preliminar al Comisiei Europene, care precizează că numai trei solicitări au fost rezolvate. În acest context, „mulți experți sunt de părere că autoritățile georgiene continuă să saboteze intrarea Georgiei în Uniunea Europeană” ([Shanava 2023](#)).

La consolidarea poziției precaute a Uniunii Europene față de Georgia, au contribuit și ambiguitatea manifestată de autoritățile de la Tbilisi față de invadarea Ucrainei de către armatele ruse. Războiul din Ucraina poate fi considerat un adevărat test pentru evaluarea țărilor aspirante la aderarea la Uniunea Europeană, cu toate că mediul unional intern este la rândul său destul de fragmentat.

Încă de la începutul războiului în Ucraina, în ciuda solidarității tradiționale dintre Georgia și Ucraina ca republici care au trăit dominația sovietică, relația dintre Tbilisi și Kiev s-a deteriorat evident. Autoritățile georgiene au condamnat oficial invazia pe scară largă a Ucrainei de către Rusia ca fiind „inacceptabilă” chiar din prima zi, au oferit asistență umanitară Ucrainei și au sprijinit țara pe cale diplomatică, intervenind în cadrul unor organizații internaționale precum Națiunile Unite și Organizația pentru Securitate și Cooperare în Europa. Cu toate acestea, tot în februarie 2022, premierul Garibașvili a stârnit reacții de stupeoare în guvernul ucrainean, declarând „în mod clar și fără ambiguitate” că Georgia

nu intenționează să participe la sancțiuni economice împotriva Rusiei, „căci acest lucru ar dăuna mai mult țării și populației noastre” ([ECFR 2023](#)). Ulterior, autoritățile georgiene au interzis unui avion privat ucrainean să aterizeze la Tbilisi pentru a ridica luptători voluntari pentru frontul din Ucraina. Președintele Ucrainei, Volodimir Zelenski, și-a rechemat apoi ambasadorul din Georgia, invocând „poziția imorală” a cabinetului Garibașvili.

Revenind la chestiunea politicii energetice a Uniunii Europene, se poate concluziona că Georgia este mai puțin prezentă pe lista de priorități a acesteia. De exemplu, Georgia nu beneficiază de o mențiune specifică în Comunicarea Comisiei din 2015 privind „O strategie-cadru pentru o uniune energetică rezilientă”. În schimb, primește o referire la o integrare mai strânsă a pieței și la stimularea investițiilor împreună cu celelalte țări din Politica Europeană de Vecinătate. Spre exemplu, în comparație cu Ucraina, accentul mai puternic pe dimensiunea regională sugerează că, pentru Uniunea Europeană, relațiile energetice cu Georgia sunt incluse într-un cadru geografic mai larg al Caucazului de Sud.

Referitor la cele mai recente evoluții, prioritățile post-2020 ale Parteneriatului Estic pentru Georgia includ conectivitatea, în special inițiativa privind cablurile de fibră optică ce ar urma să fie instalate pe sub Marea Neagră ([EU Neighbours East 2021](#)). Inițiativele semnificative ale Planului economic și de investiții pentru Georgia se concentrează pe conectivitate în domeniul transporturilor și al digitalizării, în timp ce interconectivitatea energetică este concretizată prin asistență tehnică. Concret, în 2022, Comisia a lansat un studiu de fezabilitate tehnică și economică pentru desfășurarea unui cablu electric submarin sub Marea Neagră între Georgia și Uniune. Proiectul este subordonat securității aprovizionării și va beneficia de o investiție estimată la 25 milioane de euro ([European Commission EU Neighbours East 2021](#)). Formalizarea acestui proiect de infrastructură energetică s-a realizat la data de 17 decembrie 2022, când a fost semnat [Acordul](#) între guvernele Republicii Azerbaidjan, Georgiei, României și Ungariei privind Parteneriatul strategic în domeniul dezvoltării și transportului energiei verzi, intrat în vigoare de la 19 aprilie 2023 (Monitorul Oficial, Partea I nr. 327 din 19 aprilie 2023). Documentul evidențiază și obiectivul României de actor de securitate la Marea Neagră, deopotrivă ca membru UE și partener strategic al Georgiei.

Revenind la ipoteze, cazul Georgiei pare să confirme constatarea privind cazul Ucrainei, conform căreia rolul de actor energetic extern al Uniunii Europene are mai multe fațete. Pe de o parte, în conformitate cu ipoteza actorului liberal, UE a investit în promovarea spațiului său de reglementare cu Georgia prin semnarea Acordurilor de Asociere și Liber Schimb și desfășurarea unor negocieri

îndelungate și solicitante din punct de vedere politic privind aderarea Georgiei la Comunitatea Energetică. În cadrul acestei dimensiuni, UE și-a canalizat de asemenea obiectivele de mediu și de promovare a proiectelor de energie regenerabilă și a armonizării legislative în domeniul standardelor de eficiență energetică, acțiune care răspunde premisei ipotezei „actorului verde”. Pe de altă parte, perioada analizată prezintă elemente de acțiune strategică a Uniunii, în special în ceea ce privește implicarea diplomatică în proiectul SGC.

Cu toate acestea, evaluarea capabilității strategice europene în privința Caucazului de Sud este mixtă. De fapt, Uniunii Europene îi lipsește o strategie clară față de regiune, și ratează, prin urmare, ceea ce Siddi consideră „puterea politică de a influența evoluțiile în vederea îndeplinirii obiectivelor sale geopolitice” (Siddi 2019, 126). O astfel de abordare echivocă ar putea fi una din vulnerabilitățile Uniunii în relația sa cu Georgia într-un mediu regional volatil, având potențialul de a induce neîncredere și în cazul altor parteneri din zonă.

Concluzii finale. Politica energetică a Uniunii Europene în ipostaze multiple

Scopul de bază al studiului a fost acela de a stabili ce fel de rol joacă Uniunea Europeană în angajamentele sale de politică externă în domeniul energiei, față de țările est-europene. Cazul Georgiei, comparat cu cel al Ucrainei și Republicii Moldova, este relevant pentru abordarea în funcție de context și interese a Uniunii pe acest palier. Mai mult decât atât, politica energetică este parte a procesului de europenizare atât de mult susținut de populația georgiană, dar valențele sale geostrategice sunt tot mai evidente.

Uniunea Europeană nu acționează uniform în toate cele trei cazuri exemplificate, și mai cu seamă în privința relațiilor cu Georgia. Revenind la ipotezele acestei analize, este oportun de afirmat că, pe măsură ce Uniunea adoptă postura de actor liberal, utilizând instrumente de politici economice destinate creării și menținerii de piețe libere, ea interpretează tot mai mult problemele ce țin de energie mai degrabă în termeni geopolitici decât comerciali.

Prin urmare, luând în calcul instrumentele de politică externă ale Uniunii, se confirmă ipoteza actorului liberal: analiza cazului georgian a arătat că UE are angajamente ferme în exportarea agendei sale normative în domeniul energetic, deopotrivă prin intermediul Comunității Energetice și al

Acordurilor de Asociere. Luând în considerare și motivația acestei direcții de politică externă, se constată că UE a acționat deseori astfel pentru a-și securiza obiectivele strategice, confirmându-se prin urmare și ipoteza actorului strategic.

Cazul relațiilor Uniunii Europene cu Georgia demonstrează în mod particular că rolul strategic al organizației este profund dependent de interesele sale. Ca rezultat, rolul UE de actor energetic și promotor al europenizării variază în funcție de țara cu care relaționează și de interesele implicate. Luând în calcul ipoteza de actor pe piața energiei verzi, comparația a arătat că Uniunea folosește tot mai mult politica energetică pentru a-și atinge obiectivele de sustenabilitate a mediului natural.

Importanța relativă a rolurilor de actor liberal, strategic și „verde” glisează în funcție de cazul/statul avut în vedere. În cazul Ucrainei și Republicii Moldova, pentru perioada studiată, cele mai relevante roluri ale UE au fost cele de actor liberal și strategic, în timp ce poziția pe piața energiei verzi a fost mai puțin relevantă. În cazul Georgiei, mai vizibile s-au dovedit a fi rolurile de actor liberal și „verde”, decât rolul strategic. În consecință, se poate spune că jocul UE în politica sa externă este unul flexibil și relațional, modelat de angajamentele asumate față de fiecare stat partener. Jocul multifacțat al Uniunii ridică însă întrebarea: cât de coerent acționează organizația ca actor energetic?

Finalmente, reiese că politica externă a Uniunii Europene în perioada 2009 – 2022 a fost, într-o anumită măsură, una circulară. Întrucât, pe parcursul crizei gazelor în anul 2009, problema securității energetice a fost în centrul agendei, anii următori au adus ceea ce Richard Youngs (2020, 153) a identificat ca o abordare care „echilibrează susținerea pentru conductele de gaz cu regulile pieței și obiectivele de decarbonizare”. Propensiunea Uniunii Europene pentru tactica echilibrului a fost observată și în raționamentul propriu de alocare a fondurilor externe destinate investițiilor în energie. Deopotrivă în cazul Ucrainei și Republicii Moldova pe de o parte, și al Georgiei pe de altă parte, analiza a arătat un echilibru între proiectele de eficiență energetică și cele privind securitatea energetică. Totuși, criza prețurilor la energie din toamna anului 2021, care a anticipat izbucnirea războiului în Ucraina, a adus securitatea energetică în topul agendei de politici publice europene.

Studiile de caz alese ilustrează, de asemenea, că o analiză de substanță a cooperării energetice a Uniunii Europene cu țările din vecinătatea estică este încă limitată. Prin urmare, interpretarea teoretică ce rezultă din acest studiu comparativ sugerează că politica externă a Uniunii în domeniul energiei se află încă într-o zonă de impredictibilitate și indecizie între abordările normative (axate pe reglementare) și geopolitice, cu o agendă a energiei verzi având importanță crescândă. Or, în schimb, se poate spune că

Uniunea Europeană jonglează cu o gamă variată de obiective și motivații în politica sa externă. Această realitate induce necesitatea unor cercetări ulterioare privind coerența și eficiența acțiunilor externe ale UE, ce îmbracă diferite „măști” în diferite contexte în timp și spațiu. Mai mult, acest studiu și-a propus să puncteze potențialele tensiuni dintre abordările normative existente, oferite de Uniunea Europeană și Federația Rusă. Cercetarea pune accent pe capacitatea și legitimitatea Uniunii de a stabili regulile, de a reglementa în guvernanta regională.

Trebuie notat în final că războiul din Ucraina, început la 24 februarie 2022, a schimbat raționamentul de acțiune al Uniunii Europene în politica sa energetică față de țările ex-sovietice. Politica externă a Uniunii, inclusiv cea din domeniul energetic, se află într-un proces de reconceptualizare profundă, pornind de la imperativul reducerii decisive a tradiționalei dependențe față de Rusia. În consecință, fundamentele rolurilor de actor liberal și strategic sunt reconsiderate, dar acest fapt nu înseamnă că rolurile tradiționale vor fi abandonate peste noapte. Din acest punct de vedere, se poate argumenta chiar contrariul. Analiza politicii externe a Uniunii Europene în domeniul energetic, în ultima decadă, va ajuta la înțelegerea atât a incoerențelor, cât și a direcțiilor viitoare.

BIBLIOGRAFIE

Andersen, Svein S., Goldthau, Andreas, & Sitter, Nick 2016. Conclusions: Liberal Mercantilism. In Svein S. Andersen, Andreas Goldthau, & Nick Sitter (Eds.), *Energy Union: Europe's New Liberal Mercantilism?* (pp. 237-241). Palgrave Macmillan.

Batzella, Francesca 2018a. *The Dynamics of EU External Energy Relations*. Routledge.

Batzella, Francesca 2018b. Work in Progress: The Development of EU External Engagement on Energy. In Chad Damro, Sieglinde Gstöhl, & Simon Schunz (Eds.), *The European Union's Evolving External Engagement: Towards New Sectoral Diplomacies?* (pp. 107–125). Routledge.

Boersma, Tim, Goldthau, Andreas 2017. Wither the EU's Market Making Project in Energy: From Liberalization to Securitization? In Tim Boersma, Andreas Goldthau (Eds.), *Energy Union* (pp. 99-113). Palgrave Macmillan.

Bretherton, Charlotte, Vogler, John 2006. *The European Union as a Global Actor*. Routledge.

Camut, Nicolas, Giordano, Elena 2023. *Meloni: EU should hurry up and let Ukraine in*. Politico. <https://www.politico.eu/article/giorgia-meloni-volodymyr-zelenskyy-eu-should-hurry-up-and-let-ukraine-in/>.

Delcour, Laure, Manoli, Panagiota 2010. *The EU's Black Sea Synergy: Results and Possible Ways Forward*. European Parliamentary Research Service. [https://www.europarl.europa.eu/thinktank/en/document/EXPO-AFET_DV\(2010\)433685](https://www.europarl.europa.eu/thinktank/en/document/EXPO-AFET_DV(2010)433685).

Despa, Oana 2022. *România a livrat primul transport de gaze către Moldova prin gazoductul de la Ungheni*. Europa Libera Romania. <https://romania.europalibera.org/a/romania-da-gaze-moldovei/32160257.html>

Emerson, Michael, Kovziridze, Tamara 2016. *Deepening EU–Georgian Relations: What, Why and how?* Centre for European Policy Studies. https://cdn.ceps.eu/wp-content/uploads/2018/09/RLI_Georgia2_Master.pdf.

Energy Community Secretariat 2021. *Georgia Annual Implementation Report*. https://www.energy-community.org/dam/jcr:93722964-1ab1-404f-85b7-45cd7da1ffd0/EnC_IR2021.pdf.

EU Neighbours East 2021. *The EU's new investment plan for the Eastern partners*. <https://euneighbourseast.eu/news/explainers/eus-new-investment-plan-for-the-eastern-partners/>.

EUR-Lex 2014a. *Association Agreement between the European Union and its Member States, of the one part, and Ukraine, of the other part*. O.J. 2014 L 161/3. [https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/PDF/?uri=CELEX:22014A0529\(01\)&qid=1696414319546](https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/PDF/?uri=CELEX:22014A0529(01)&qid=1696414319546).

EUR-Lex 2014b. *Association Agreement between the European Union and the European Atomic Energy Community and their Member States, of the one part, and Georgia, of the other part*. O.J. 2014 L 261. [https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/PDF/?uri=CELEX:22014A0830\(02\)](https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/PDF/?uri=CELEX:22014A0830(02)).

European Commission 2005a. *European Union and Ukraine, Memorandum of Understanding on Cooperation in the Field of Energy Between the European Union and Ukraine*. https://energy.ec.europa.eu/system/files/2017-11/mou_strategic_energy_partnership_en_signed_0.pdf.

European Commission 2005b. *European Neighbourhood and Partnership Instrument. Country Strategy Paper: Georgia (2007-2013)*. https://www.esiweb.org/pdf/georgia_EC-ENPI-Georgia-2007-2013.pdf.

European Commission 2008. *Communication to the European Parliament and the Council on the Eastern Partnership*. COM (2008) 823 final. <https://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=COM:2008:0823:FIN:EN:PDF>.

European Commission 2009. *Commission and International Financial Institutions reach an agreement with Ukraine on reform of the Ukrainian gas sector*. https://ec.europa.eu/commission/presscorner/detail/en/ip_09_1218.

European Commission 2010. *Europe 2020: A strategy for smart, sustainable and inclusive growth*. COM (2010) 2020. <https://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=COM:2010:2020:FIN:EN:PDF>.

European Commission 2015. *Communication from the Commission to the European Parliament, the Council, the European Economic and Social Committee, the Committee of the Regions and the European Investment Bank: A Framework Strategy for a Resilient Energy Union with a Forward-Looking Climate Change Policy*. COM(2015) 80 final. https://eur-lex.europa.eu/resource.html?uri=cellar:1bd46c90-bdd4-11e4-bbe1-01aa75ed71a1.0001.03/DOC_1&format=PDF

European Commission 2017a. *European Neighbourhood Instrument (ENI) under the Single Support Framework for EU support to Georgia (2017-2020)*. https://neighbourhood-enlargement.ec.europa.eu/system/files/2018-10/ssf_georgia.pdf.

European Commission 2017b. *Joint Staff Working Document, Association Implementation Report on Georgia of 2017*. SWD (2017) 371 final. <https://edz.bib.uni-mannheim.de/edz/pdf/swd/2017/swd-2017-0371-en.pdf>.

European Commission 2020. *Communication from the Commission to the European Parliament, the Council, the European Economic and Social Committee and the Committee of the Regions: A hydrogen strategy for a climate-neutral Europe*. COM/2020/301 final. <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/PDF/?uri=CELEX:52020DC0301>.

European Commission 2022a. *EU holds second High Level Energy Dialogue with the Republic of Moldova*. https://commission.europa.eu/news/eu-holds-second-high-level-energy-dialogue-republic-moldova-2022-06-30_en.

European Commission 2022b. *Opinion on the EU membership application by Georgia*. https://ec.europa.eu/commission/presscorner/detail/en/qanda_22_3800.

European Commission 2023. *Energy – Neighbourhood-East*.

https://energy.ec.europa.eu/topics/international-cooperation/key-partner-countries-and-regions/neighbourhood-east_en#moldova

European External Action Service 2016. *Shared Vision, Common Action: A Stronger Europe: A Global Strategy for the European Union's Foreign and Security Policy*.

https://www.eeas.europa.eu/sites/default/files/eugs_review_web_0.pdf.

European External Action Service 2021. *Regional Policy 2021*.

[https://www.eeas.europa.eu/eeas/european-neighbourhood-policy_en#:~:text=The%20European%20Neighbourhood%20Policy%20\(ENP,their%20mutual%20benefit%20and%20interest.](https://www.eeas.europa.eu/eeas/european-neighbourhood-policy_en#:~:text=The%20European%20Neighbourhood%20Policy%20(ENP,their%20mutual%20benefit%20and%20interest.)

European Neighbourhood Policy and Enlargement Negotiations DG NEAR 2023. *Eastern Partnership*. https://neighbourhood-enlargement.ec.europa.eu/european-neighbourhood-policy/eastern-partnership_en.

Gaprindashvili, Paata 2022. *How the EU can push for its priorities in Georgia*. Euractiv. <https://www.euractiv.com/section/all/opinion/how-the-eu-can-push-for-its-priorities-in-georgia/>.

Genté, Régis 2022. *Broken Dream: The oligarch, Russia, and Georgia's drift from Europe*. European Council on Foreign Relations. <https://ecfr.eu/publication/broken-dream-the-oligarch-russia-and-georgias-drift-from-europe/#between-russia-and-georgias-pro-western-society>.

Goldthau, Andreas, Sitter, Nick 2014. "A Liberal Actor in a Realist World? The Commission and the External Dimension of the Single Market for Energy." *Journal of European Public Policy*, 21(10), 1452-1472.

Guillaume Van der Loo 2019. The Institutional Framework of the Eastern Partnership Association Agreements and the Deep and Comprehensive Free Trade Areas. In Sieglinde Gstöhl, David Phinnemore (Eds.), *The Proliferation of Privileged Partnerships between the European Union and its Neighbours* (pp. 102-120). Routledge.

Guvernul României 2022. *Acord între guvernele Republicii Azerbaidjan, Georgiei, României și Ungariei privind Parteneriatul strategic în domeniul dezvoltării și transportului energiei verzi*. Monitorul Oficial al României, Partea I nr. 327 din 19 aprilie 2023.

<https://lege5.ro/gratuit/geztkobzgi4da/acordul-intre-guvernele-republicii-azerbaidjan-georgiei->

[romaniei-si-ungariei-privind-parteneriatul-strategic-in-domeniul-dezvoltarii-si-transportului-energiei-verzi-din-17122022.](#)

Herranz-Surrallés, Anna 2015. European External Energy Policy: Governance, Diplomacy and Sustainability. In Knud Erik Jørgensen, Aasne Kalland Aarstad, Edith Drieskens, Katie Laatikainen, & Ben Tonra, *The SAGE Handbook of European Foreign Policy* (pp. 913-927). SAGE Publications Ltd.

Herranz-Surrallés, Anna 2016. “An Emerging EU Energy Diplomacy? Discursive Shifts, Enduring Practices.” *Journal of European Public Policy*, 23(9), 1386-1405.

Herranz-Surrallés, Anna 2017. Energy Cooperation: The Leading Light of the Revised European Neighbourhood Policy? Drivers and Limits of the EU’s Functionalist Extension. In Dimitris Bouris, Tobias Schumacher, *The Revised European Neighbourhood Policy* (pp. 241-261). Palgrave Macmillan.

Herranz-Surrallés, Anna 2019. Energy Policy and European Union Politics. In William R. Thompson, *Oxford Research Encyclopedias: Politics*. Oxford University Press.

<https://doi.org/10.1093/acrefore/9780190228637.013.1079>.

Herranz-Surrallés, Anna, Natorski, Michal 2012. The European Energy Policy towards Eastern Neighbors: rebalancing priorities or changing paradigms? In F. Morata, I. S. Sandoval (Eds.), *European Energy Policy. An Environmental Approach* (pp. 132-154). Edward Elgar Publishing.

Ionescu, Matei 2023. *România devine primul furnizor de gaz pentru Republica Moldova prin export direct și asigurare tranzit. Va depozita și în subteran ca să le țină gazele pentru la iarnă.*

Economedia. <https://economedia.ro/exclusiv-romania-devine-primul-furnizor-de-gaz-pentru-republica-moldova-prin-export-direct-si-asigurare-tranzit-va-depozita-si-in-subteran-ca-sa-le-tinga-gazele-pentru-la-iarna.html>

Kustova, Irina 2017. “Towards a Comprehensive Research Agenda on EU Energy Integration: Policy Making, Energy Security, and EU Energy Actorness.” *Journal of European Integration*, 39(1), 95-101.

McGowan, Francis 2011. “Putting energy insecurity into historical context: European responses to the energy crises of the 1970s and 2000s.” *Geopolitics*, 16(3), 486-511.

Meister, Stefan, Viëtor, Marcel 2011. *The Southern Gas Corridor and the South Caucasus*. In *South Caucasus: 20 Years of Independence* (pp. 335-353). Friedrich-Ebert-Stiftung.

<https://library.fes.de/pdf-files/bueros/georgien/08706.pdf>.

National Democratic Institute 2022. Taking Georgians' pulse. Findings from August 2022 face to face survey.

<https://www.ndi.org/sites/default/files/Taking%20Georgians%E2%80%99%20pulse%20Findings%20from%20August%202022%20face%20to%20face%20survey%20%28English%29.pdf>

Natorski, Michał, Herranz Surrallés, Anna 2008. “Securitizing moves to nowhere? The framing of the European Union’s energy policy.” *Journal of Contemporary European Research*, 4(2), 70-89.

Princen, Sebastiaan 2009. *Agenda Setting in the European Union*. Palgrave Macmillan.

Radaelli, Claudio M. 2003. The Europeanisation of Public Policy. In Kevin Featherstone, Claudio M. Radaelli (Eds.), *The Politics of Europeanisation* (pp. 27-56). Oxford University Press.

Samkharadze, Irakli 2019. “Europeanisation of Energy Law and Policy Beyond the Member States: The Case of Georgia.” *Energy Policy*, 130, 1-6.

Shanava, Diana 2023. *Georgia: a “coup plot”, the president’s impeachment and a looming rejection by the EU*. Veridica, <https://www.veridica.ro/en/editorials/georgia-a-coup-plot-the-presidents-impeachment-and-a-looming-rejection-by-the-eu>.

Schimmelfennig, Frank 2015. “Europeanisation beyond Europe.” *Living Reviews in European Governance*, 10(1), 5-27.

Schunz, Simon, Damro, Chad 2020. “Expanding Actorness to Explain EU External Engagement in Originally Internal Policy Areas.” *Journal of European Public Policy*, 27(1), 122-140.

Siddi, Marco 2019. “The EU’s Botched Geopolitical Approach to External Energy Policy: The Case of the Southern Gas Corridor.” *Geopolitics*, 24(1), 124-144.

Siddi, Marco, Kustova, Irina 2021. “From a Liberal to a Strategic Actor: The Evolution of the EU’s Approach to International Energy Governance.” *Journal of European Public Policy*, 28(7), 1076-1094.

Talus, Kim 2015. European Union Energy: New Role for States and Markets. In Andrei V. Belyi, Kim Talus (Eds.), *States and Markets in Hydrocarbon Sectors* (pp. 198-213). Palgrave Macmillan.

Wolczuk, Katarzyna 2003. *Ukraine’s Policy Towards the European Union: A Case of ‘Declarative Europeanisation’*. Robert Schuman Centre for Advanced Studies, European University Institute. https://cadmus.eui.eu/bitstream/handle/1814/2757/04_15.pdf;sequence=1.

Youngs, Richard 2011. Foreign Policy and Energy Security: Markets, Pipelines, and Politics. In Vicki L. Birchfield, John S. Duffield (Eds.), *Toward a Common European Union Energy Policy* (pp. 41-60). Palgrave Macmillan.

Youngs, Richard 2020. “EU Foreign Policy and Energy Strategy: Bounded Contestation.” *Journal of European Integration*, 42(1), 147-162.

IDR

Institutul Diplomatic Român

Misiune. Institutul Diplomatic Român (IDR) își asumă misiunea de a contribui substanțial la creșterea calității diplomației românești prin formare, educare continuă, cercetare, prin dezvoltarea gândirii critice și strategice, prin conectare internațională. O politică externă bună servește unei politici interne benefice.

Principii: valorizarea resurselor umane, profesionalismul, respectul și dialogul, responsabilitatea pentru comunitate.

Pornind de la atribuțiile legale fondatoare ale IDR, dezvoltarea în continuare a institutului se realizează, în funcție de nevoile identificate în MAE, pe următoarele patru direcții.

- Formarea și educarea continuă a diplomaților și a altor categorii de cursanți;
- Aprofundarea dimensiunii de cercetare și expertiză pe spații regionale și problematice funcționale;
- Funcționarea IDR ca *think-tank* al MAE;
- Integrarea IDR în cadrul unei rețele internaționale de institute relevante similare.

Autor: Alexandru Ionuț Drăgulin

Copertă: Sînziana Dumitrescu

Editare: Dragoș C. Mateescu

Poză copertă:

<https://www.presidency.ro/ro/media/album-foto/primirea-presedintelui-georgiei-salome-zourabichvili-la-palatul-cotroceni>

Institutul Diplomatic Român

<https://www.idr.ro/> | secretariat@idr.ro

Bd. Primăverii nr. 17, sector 1, București, cod poștal 011972

